

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती.

Tow Years- Four Semesters Master's Degree Programme- NEPv23

सत्र : २०२४ - २०२५

FACULTY: HUMANITIES

वाड.मय पारंगत (पाली व बुद्धिज्ञम) /एम .ए .(पाली व बुद्धिज्ञम)

अभ्यासक्रम .एम .ए .(पाली व बुद्धिज्ञम):- सत्र तिसरे (III)

अ. क्र.	अभ्यासपत्रिका प्रकार / सांकेतांक	अभ्यास पत्रिका शीर्षक	तास	श्रेयांक	गुण
१	DSC -I.3 / ६४३२५१	पाली भाषा व साहित्य संशोधन	६०	४	१००
२	DSC -II .3 / ६४३२५२	पाली बोद्ध साहित्यातील तत्वज्ञान	६०	४	१००
३	DSC -III.3 / ६४३२५३	विशुद्धीमग्न	६०	४	१००
४	DSE-III .A or / ६४३२५४	अशोकाचे शिलालेख व निबंध	६०	४	१००
	DSE-III.B / ६४३२५५	बौद्धकालीन विद्यापीठ	६०	४	१००
५	DSC-I .3 Totorial /६४३२५६	पाली साहित्य संशोधन कार्यानुभव	३०	२	५०
६	RP -Phase - 1 /६४३२५७	संशोधन प्रकल्प	३०	२	५०
		एकूण श्रेयांक		२२	५००

सूचना :

- १) DSC अभ्यास पत्रिका अनिवार्य राहिल .
- २) DSE अभ्यास पत्रिका एकीक स्वरुपाची असून गट ४ मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका निवडावी लागेल .
- ३) DSC - 1.3 - Totorial अभ्यासक्रमानुसार प्रशिक्षण व कार्यानुभव पूर्ण करावे लागेल.
- ४) संशोधन प्रकल्प (स्तर-१) अनिवार्य असून अभ्यासक्रमानुसार विध्यार्थीनि पूर्तता करावी.

SantGadge Baba Amravati University, Amravati

(Two Years - Four Semesters Master's Degree Programme-NEPv23

Syllabus

Session-2024 -2025

Faculty - Humanities

Programme M.A. Course /Subject (Pali&Buddhism) Semester-III &IV

Course Title	M.A Part -2 Semester –III &IV (Pali&Buddhism)
Subject code	Sem. III :- (1-Paper -2635),(2-Paper- 2636),(3-Paper -2637), (4-Paper-2638) Sem. IV :- (1-Paper -2641),(2-Paper- 2642),(3-Paper -2643), (4-Paper-2644)
Course Category	Discipline, specific core (DSC) /DSE
Type of course	Theory
No. of Credits	04
No. of Lectures	60
Course Assessment.	End Term : 60 Marks (University level Exam) SEM (Internal): 40 Marks (College level evaluation)
Preamble	पाली ही विश्वातील एक अत्यंत प्राचीन आणि समृद्ध भाषा आहे नितीमुल्यांची शिकवण व्यक्तिमत्व विकासाच्या दृष्टीने पाली अध्ययनाचा विविधांगी उपयोग आहे पाली साहित्य हे मनोवैज्ञानिक समाजशास्त्रीय आणि आधुनिक विज्ञानाच्या दृष्टीने देखील ही भाषा समृद्ध आहे सध्याच्या संगणकीय युगात जागतिक पातळीवर पाली भाषेच्या अध्ययन आणि अध्यापनात वाढत असलेली आवड पहाता आपल्या विद्यार्थ्यांना देखील या संपूर्ण ज्ञान संग्रहाचा लाभ व्हावा या दृष्टाने पाली भाषेचे अध्ययन अत्यंत उपयुक्त आहे.
Programme outcomes (POs)	१) गद्य पाठाचा भाषांतर करता येईल २) गद्य पाठाचा सारांश स्वतःच्या शब्दात स्पष्ट करता येईल ३) पद्य पाठातील गाथाचा अनुवाद करता येईल ४) पहा पाठाचे वाचन करून सारांशात्मक स्पष्ट करता येईल. ५)संपूर्ण अभ्यासक्रमाचे सूक्ष्म अध्ययन करून वस्तुनिष्ठ प्रश्नाची उत्तरे देता येतील ६) शिल्लेखाचा अभ्यास केल्या जाईल ,तत्वज्ञानाची उकल करून घेतल्या जाईल.
Programme Specific Objectives (PSOS)	१) पाली भाषेचे अध्ययन करून त्या भाषेबद्दल आवड निर्माण करणे २ पाली भाषेत प्राचीन कालीन गद्य व पद्य अशा विविध पैलूंचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे ३) पाली भाषेत केवळ साहित्यिक विषय नसून उच्चतम नैतिक मूल्य तथा स्त्री पुरुष समानता अशा आधुनिक विषयावर देखील विविधांगी सुत उपलब्ध आहे. याची जाणीव करून देणे ४) पाली ही केवळ प्राचीन भाषा नसून आजच्या काळात देखील फार मोठ्या प्रमाणात पाली भाषेत साहित्य निर्माती होत आहे ५)

पाली अध्ययनाने येणारी उच्चारण शुद्धता, पाठांतर क्षमता नैतिकमूल्य संवर्धन बौद्धिक संपन्नता याचा परिचय करून देत ती मूल्य रुजवण्याचा प्रयत्न करणे या अभ्यासक्रमाचे उद्दिष्ट असेल

पालि विषयामध्ये रोजगाराच्या विविध संधी.

- 1) पाली भाषेचा वैज्ञानिक पध्दतीने अभ्यास केला तर आपली वर्तमान भाषा समजण्यास मदत होते. श्रीलंका ब्राम्हदेश, कंबोडीया आणि लाओस येथील भाषांवर सुध्दा पालि भाषेचा प्रभाव आहे. त्यामुळेच भारतीय विद्यार्थी या देशांसोबत भारतीय संस्कृती संबंधी विचारांचे आदान प्रदान करता येईल.
- 2) शिक्षक व प्राध्यापक शासकीय व निमशासकीय स्थरावर शाळा, महाविद्यालयामध्ये पाली भाषा वर्ग सुरु आहेत. व सातत्याने पाली भाषेची मागणी वाढत आहे.
- 3) बार्टी या संस्थेमध्ये पाली भाषेचे अनुवादक म्हणून संधी आहे.
- 4) पुस्तक निर्मिती जनसामान्यांच्या भाषेमध्ये पाली साहित्य अनुवादीत व प्रकशित करणे.
- 5) बौद्ध संस्कार विधी करीता संधी उपलब्ध आहेत.
- 6) आकाशवाणी दुरदर्शनवर उद्बोधन, मार्गदर्शन, कार्यास संधी उपलब्ध आहेत.
- 7) सैन्य दलामध्ये सैनिकांना मार्गदर्शन करण्यासाठी सैन्य धर्मगुरु पदावर मोठ्या प्रमाणात संधी उपलब्ध आहेत.
- 8) अनुवादक जागतिक स्थरावर पाली विषयाच्या आकर्षणाचा व आवडीचा विचार करता विविध देशामध्ये अनुवादाच्या संधी प्राप्त होऊ शकतात.
- 9) संपूर्ण पाली त्रिपिटक भाषांतर करण्याकरीता लहान लहान ग्रंथांच्या माध्यमाने भाषांतराच्या संधी उपलब्ध होतील.
- 10) विपस्यना संशोधन विन्यास इगतपुरी येथे अनुवाद लिखान, प्रसार, प्रचार व संशोधनाच्या संधी उपलब्ध आहेत.
- 11) ऑनलाईन पालिभाषा शिकवणी वर्ग घेण्याची संधी प्राप्त होईल.
- 12) युतुब च्या माध्यमाने पालीमधील तत्वज्ञान, कथा, व गाथा यांचे पठन करून संधी प्राप्त होतील.
- 13) तानतनावाचे व्यवस्थापन करण्याकरीता विपस्यनाद्वारे रोजगार संधी उपलब्ध होईल.
- 14) विहार विहारामध्ये बुध्दाच्या धम्माचे ज्ञान सामान्य लोकांमध्ये पोहचवता येईल.
- 15) लेखन क्षेत्रामध्ये ग्रंथलेखन, कथालेखन, वृत्तपत्रलेखन, व लेखनाच्या संधी प्राप्त होतील.
- 16) धार्मिक स्थळे पर्यटनामध्ये मार्गदर्शक म्हणून संधी उपलब्ध होईल.
- 17) संशोधन - संशोधन करण्याकरीता भारत सरकार शिष्यवृती लघुशोध प्रबंध, शोध प्रबंध करण्याकरीता संधी उपलब्ध होईल.
- 18) प्रेरक वक्ता - प्रबोधनात्मक कार्यामध्ये योग्य प्रबोधन करता येईल.
- 19) इतिहासाच्या दृष्टीने पाली साहित्याचे फार महत्त्व आहे. तो सांस्कृतिक ठेवा पाली साहित्यामध्ये समाविष्ट आहे. त्याचा आजतागायत पर्यंत अभ्यास झालेला नाही.
- 20) धर्म व दर्शन या दृष्टीने पाली भाषेचे महत्त्व जन सामान्य लोकांना सांगता येईल.
- 21) प्राचीन काळामध्ये पाली साहित्यात जीवक नावाचा प्रसिध्द वैद्य होता. त्याने अनेक भिक्षू राजे महाराजे व सामान्य व्यक्तींवर नैसर्गिक पध्दतीने सोप्या पध्दतीने उच्चार केलेले आहे. या सर्वांचा उल्लेख त्रिपिटकामध्ये वारंवार येतो. त्यामुळे वैद्यकीय क्षेत्रातील विद्यार्थी फार लाभ घेऊ शकतो.
- 22) भगवान बुध्दांनी कृषी व आर्थिक समस्येसंदर्भात अनेक ठिकाणी मार्गदर्शन केलेले आहे. त्यामुळे कृषीच्या व व्यापायाच्या क्षेत्रामध्येजाणा या विद्याश्र्यांना मार्गदर्शन मिळू शकते.

- 23) टेलीग्राम व युटूबच्या माध्यमातून सामान्य लोकांना पाली भाषेचे मार्गदर्शन करता येईल.
24) विविध स्पर्धा परीक्षामध्ये बौद्ध तत्वज्ञानावर विचारलेले प्रश्न सोडविण्यास मदत होते

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
पेपर -1 पाली भाषा व साहित्य संशोधन (DSC -I.3)
(पाली बुद्धिज्ञान) वाङ्मय पारंगत
गुणविभागणी

एकूण गुण - १०० , लेखी परीक्षा - 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) पाली भाषेच्या व पाली साहित्याचा परिचय होईल व शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) पाली साहित्याची व तत्वज्ञानाची उकल केल्या जाईल.
- 3) पाली त्रिपिटक अध्ययनाद्वारे मूल्यांची शिकवण दिल्या जाईल.
- 4) पाली भाषा आणि साहित्यातील संशोधनाचे स्वरूप लक्षात येईल .
- 5) पाली साहित्य अभ्यासाने पाली अभ्यास क्षेत्राचा परिचय होऊन विद्यार्थ्यांना संशोधन विषयक दिशा मिळेल.

Module -I	पाली भाषेचा परिचय पाली भाषेचा उगम व इतिहास पाली भाषा आणि संस्कृत मधील संबंध पाली भाषेचा भौगोलिक विस्तार	१५ तास
Module - II	पाली साहित्य व स्वरूप त्रिपिटक साहित्य जातक कथा साहित्य थेरगाथा आणि थेरीगाथा	१५ तास
Module - III	पाली साहित्याचा विकास प्रारंभिक बौद्ध साहित्य अशोकाचे शिलालेख आणि त्याचे महत्व	१५ तास
Module - IV	पाली साहित्याचा प्रभाव बौद्ध धम्म आणि पाली साहित्य बौद्ध धम्मातील तत्वे आणि त्यांचे साहित्य पाली साहित्यातील बौद्ध शिकवण	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ

- १)थेरगाथा / थेरीगाथा - डॉ विमलकीर्ती,सम्यक प्रकाशन नागपूर.
- २)त्रिपिटक पाली, विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- ३)पाली साहित्य का इतिहास - भारतसिंह उपाध्याय हिंदी साहित्य संमेलन इलाहाबाद .
- ४) थेरगाथा पाली - द्वारकीदास शास्त्री, बुद्ध भारती प्रकाशन वाराणसी.
- ५)थेरगाथा पाली सत्यनारायणाची गोडंका विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- 6) पाली साहित्य का इतिहास- राहुल सांकृत्यायन उत्तर प्रदेश शासन हिंदी भवन महात्मा गांधी मार्ग लखनौ .
- ७) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. भिक्खू धर्मरक्षित ज्ञान मंडळ प्रकाशन वारानसी

- ८) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. कोमलचंद्र जैन, हिंदू विश्वविद्यालय वाराणसी.
- ९) पाली हिंदी कोश -भद्रांत आनंद कौशल्यायन ,राजकमल प्रकाशन नई दिल्ली
- १०) पाली भाषा और साहित्य - शाश्री इंद्रचंद्र, हिंदी मध्यम निर्देशालय दिल्ली विश्व विद्यालय
- ११) बौद्ध धर्म दर्शन - आचार्य नरेंद्र देव , बिहार राष्ट्र भाषा पटना .
- १२) संस्कृत साहित्य का अलोचानात्मक इतिहास - रामनारायण लाल उपाध्याय इलाहाबाद .
- १३) संस्कृत साहित्य का इतिहास - वाचस्पती गौरेला ,चौखंबा विद्या भवन वाराणसी
- १४) पाली कोश संग्रहो - संपा .डॉ.भागचंद्र जैन ,नागपूर
- १५) PALI ENGLISH DICTIONARY -STDE WILLIAM ,MUNSHIRAM Manoharlal Publishers PVT LTD NEW DELHI

पाली बुद्धिज्ञान

एम.ए.भाग -२ सेमिस्टर -३

पेपर -२ : पाली बौद्ध साहित्यातील तत्वज्ञान (DSC-II.3)

Course outcomes:-

- १) पाली बौद्ध साहित्याचा परिचय होईल व ऐतिहासिक महत्व समजून घेता येईल.
- २) पाली भाषेच्या इतिहासाचे अध्ययन करता येईल.
- ३) पाली बौद्ध साहित्यातील तत्वज्ञान अभ्यासता येईल.
- ४) चरियापिटकातील शील परमीतेचा अभ्यास करता येईल.

Module-I	पाली परिचय आणि ऐतिहासिकपार्श्वभूमी, पाली भाषेचा इतिहास, बौद्ध धर्माचा इतिहास आणि विकास, पाली साहित्याचे प्रकार आणि महत्व	१५ तास
Module-II	चार आर्य सत्य ,आर्य अष्टांगिक मार्ग, प्रतीत्यसमुत्पाद, निर्वाण	१५ तास
Module-III	शील पारमिता एक ते पाच	१५तास
Module-IV	शील पारमिता सहा ते दहा	१५ तास

गुणविभागणी

एकूण गुण - १०० , लेखी परीक्षा -६० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन -४० गुण	श्रेयांक - ०४
--	---------------------------	---------------

संदर्भ ग्रंथ -

- १) बुद्ध कालीन तत्वविचार आणि बुद्ध धम्म - पी व्ही बापट ,कौशल्य प्रकाशन औरंगाबाद
- २) बौद्ध धम्माचे मूल सिद्धांत - मा शा मोरे ,कौशल्यायन प्रकाशन नागपूर .
- ३) बौद्ध धर्म आणि तत्वज्ञान -डॉ.सिंधू डांगे कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन पुणे .
- ४) पाली साहित्याचा इतिहास - डॉ. गणेश तगारे ,म विद्यापीठ ग्रंथ निर्मिती मंडळ नागपूर .
- ५) भगवान बुद्ध आणि त्यांचा धम्म - अनुवादक चिटणीस डॉ.भि.रा.आंबेडकर ,सिद्धार्थ प्रकाशन मुंबई .
- ६) PaliDarshan Channel
- ७) <http://www.learnpali.in>

- ८) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
 ९) <https://t.me/palidarshan>
 १०) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c
 ११) पाली साहित्य का इतिहास ,भरतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनर्सीडस नवी दिल्ली
 १२) पाली शब्दकोश ,मराठी -इंग्रजी प्रो .डॉ.विमलकिर्ति,प्रगतिवादी प्रकाशन
 १३) चरियापिटक, डॉ. धर्मरक्षित, ज्ञानमंडळ प्रकाशन, वाराणसी.
 १४) पाली तिपिटक परिचय ,लेखक डॉ.विमल किर्ति ,समता प्रकाशन ,नागपुर ,-2015
 १५) <https://tipitaka.org/deva/>

पाली बुद्धिज्ञम (Pali Buddhism)
एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -३
पेपर -३ विशुद्धीमग्ग (DSC-III . 3)
एकुण तासिका = ६० एकुण श्रेयांक - ४

Course outcomes:-

- १)विनय पिटक या ग्रंथातील शिकवण जाणून घेता येईल .
- २)विनय पिटकातील भिक्खू आणि भिक्खुनी संघाची आचार संहिता जाणून घेता येईल.
- ३)बौद्ध धम्म संगीतीचा इतिहास अभ्यासता येईल .

Module-I	शील निर्देश	१५ तास
Module-II	धुतांग निर्देश (एक ते पाच)	१५ तास
Module-III	कर्मस्थान ग्रहण निर्देश समाधी म्हणजे काय ? समाधी चे प्रकार ?	१५तास
Module-IV	ब्रह्म विहार निर्देश	१५ तास

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा –६० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन –40गुण	श्रेयांक - ०४
--	--------------------------	---------------

संदर्भ ग्रंथ -

- १) डॉ.भरतसिंह उपाध्याय , पाली साहित्य का इतिहास, हिंदी साहित्य सम्मेलन प्रयाग, इलाबाद.
- २) विसुद्धीमग्ग भाग -१ व भाग -२ अनुवादक, डॉ.भिक्खू धर्मरक्षित, सम्येक प्रकाशन दिल्ली.
- ३) विशुद्धीमग्गो सीलनिदेस, भाषांतर /संपादक डॉ. विमलकीर्ती, प्रगतीवादी प्रकाशन, नागपूर.
- ४) डॉ.प्रीयसेन सिंह -पाली परिचय ,सम्यक प्रकाशन पश्चिम पुरी नई दिल्ली

पाली बुद्धिज्ञम (Pali Buddhism)

एम.ए .भाग -२ सेमिस्टर -३

पेपर -४ : अशोकाचे शिलालेख व निबंध (DSE-III A) -OR

Course outcomes:-

- १)सम्राट अशोकाचे जीवन कार्य अभ्यासणे .
- २)सम्राट अशोकाचे शिलालेख अभ्यासणे .
- ३)सम्राट अशोकाच्या शिलालेखातील तत्वज्ञान व त्याचे महत्व अभ्यासणे .

Module-I	सम्राट अशोकाचे जीवन कार्य .	१५ तास
Module-II	सम्राट अशोकाच्या शिलालेखातील तत्वज्ञानाची उपयोगिता .	१५ तास
Module-III	शिलालेख १ ते ८	१५तास
Module-IV	पाली निबंध -१)भगवा बुद्धो २)डॉ.बाबासाहेबो आंबेडकरो ३)चात्तारी अरिय सच्चानी ५)पीयदस्सी असोको धम्म राजा .	१५ तास

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा –60गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन –40गुण	श्रेयांक - ०४
---	--------------------------	---------------

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन ४० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks
- 3) MCQ – 20

संदर्भ ग्रंथ -

- १) सम्राट अशोक के अभिलेख, विपश्यना विशोधन विन्यास इगतपुरी .
- २) सम्राट अशोक चरित्र , वा .गो .आपटे मधुश्री प्रकाशन प्रकाशक आष्टेकर १९८५ घोटी नाशिक .
- ३) वा .गो .आपटे मधुश्री सम्राट अशोक चरित्र ,वरदा प्रकाशन .
- ४) रोमिला थापर , (अनु .शेरावती सिरसागर)अशोक आणि मौर्यांचा ज्हास महा. राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ मुंबई.
- ५) शोभना गोखले पुराभिलेख विद्ध्यु .vincenta smith Ashoka the buddhist of india www .rupa publication.com.
- ६) डॉ .संतोष बनसोड ,डॉ .शिद्धार्थ जाधव ,प्राचीन भारताचा इतिहास प्रारंभ ते १२०५.
- ७) PaliDarshan Channel
- ८) <http://www.learnpali.in>
- ९) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
- १०) पाली साहित्य का इतिहास, डॉ. भारतसिंह उपाध्याय, हिंदी साहित्य सम्मेलन प्रयाग, इलाबाद.

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3

Pali & buddhism(DSE - III- B) पेपर -४ -बौद्धकालीन विद्यापीठ

गुणविभागणी

एकूण गुण - १०० , लेखी परीक्षा - ६० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - ४० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Course outcome

- १) प्राचीन काळातील बौद्धविद्यापीठाचे महत्व व परिचय समजून घेतल्या जाईल..
- २) प्राचीन काळातील बौद्ध विद्यापीठाच्या अभ्यासाने मूल्य शिक्षण अभ्यासल्या जाईल
- ३) नालंदा विद्यापीठाचे, तक्षशीला विद्यापीठाचे, महत्व समजून घेतल्या जाईल.
- ४) शिक्षण पद्धती व तत्वज्ञान समजून घेता येईल.

Module-I	तक्षशीला विद्यापीठ, विक्रमशीला विद्यापीठ	१५ तास
Module-II	नालंदा विद्यापीठ ,जगद्दल विद्यापीठ	१५ तास
Module-III	ओदन्तपुरी विद्यापीठ, जयेंद्रमहाविहार	१५ तास
Module-IV	वल्लभी विद्यापीठ	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) पाली साहित्याचा इतिहास, भरत सिंह उपाध्याय , हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग ,इलाहबाद.
- २) पाली साहित्य का इतिहास , राहुल संस्कृत्यान ,उत्तर प्रदेश हिंदी संस्थान , लखनौ.
- ३) बौद्ध सभ्यता की खोज, डॉ. राजेंद्र प्रसाद सिंह, सम्येक प्रकाशन, दिल्ली.
- ४) तथागत आणि बौद्ध स्थळांचा इतिहास, रायबोले पी. जी.(शीलवंस), नभ प्रकाशन, अमरावती.
- ५) भारत का इतिहास, रोमिला थापर, राजकमल प्रकाशन प्रा.लि. नई दिल्ली.
- ६) भगवान बुद्ध का इतिहास एवं धम्मदर्शन, भदन्त धर्मकिर्तीजी, नूतन प्रिंटींग प्रेस, डॉ. आंबेडकर मार्ग नागपूर.

M. A. Part – II Pali & Prakrit Semester- III

DSC-III.4 Tutorial

अभ्यासपत्रिका -पाली साहित्य संशोधन कार्यानुभव

Course Objective	पाली भाषा शिकता येईल, पाली व्याकरणाची ओळख करून घेता येईल. अधिक ज्ञान आणि कौशल्य प्राप्त करण्यास मदत होईल	
Course Outcomes	पाली तिपिटकातील ग्रंथाचा अभ्यास करून घेता येईल सुत्तपिटक अभ्यासता येईल विनयपिटक अभ्यासता येईल पाली काव्यसाहित्य अभ्यासता येईल.	
Unit System	Content	Workload Allotted
Unit- I	भाषेची ओळख : पाली भाषा आणि तिच्या व्याकरणाची प्राथमिक माहिती मिळवणे	८ तास
Unit – II	ग्रंथ संग्रह : पाली ग्रंथाच्या विविध आवृत्या आणि त्यांच्या प्रामाणिकतेची तपासणी करणे	७ तास
Unit – III	साहित्यिक तत्त्वाचा अभ्यास : धार्मिक व ऐतिहासिक	८ तास
Unit – IV	कथा आणि काव्य : विश्लेषणात्मक अभ्यास	७ तास
References	१) पाली साहित्य का इतिहास, भरतसिंह उपाध्याय २) पाली व्याकरण, डॉ. विमलकीर्ती ३) पाली तिपिटक परिचय, डॉ. विमलकीर्ती	
अंतर्गत मूल्यमापन	अभ्यास घटकावर आधारित विषयावर गृहपाठ (Assignment)	३० गुण
	अभ्यास घटकावर आधारित विषयावर वस्तुनिष्ठ प्रश्न (MCQ) Class Test	१० गुण
	मौखिक परीक्षा एकूण गुण :	१० गुण ५० गुण

DSC ते DSE पर्यंत सर्व प्रश्न पत्रिकाना गुण विभाजन लागू राहिल

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप :-

प्रश्न पहिला	दिर्घोत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न दुसरा	दिर्घोत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न तिसरा	दिर्घोत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न चौथा	दिर्घोत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न पाचवा	लघुत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१ लघुत्तरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = ६ एकूण गुण = ६

अंतर्गत मूल्यमापन:- स्वाध्यलेखन,घटकचाचणी व मौखिक= ४० गुण

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती
वाड.मय पारंगत (पाली व बुद्धिजम) / एम .ए.(पाली व बुद्धिजम)
Two Years- Four Semesters Master's Degree Programme- NEPv23

सत्र : २०२४ - २०२५

वाड.मय पारंगत (पाली व बुद्धिजम) / एम.ए. (पाली व बुद्धिजम) अभ्यासक्रम .

एम .ए .भाग दोन (पाली व प्राकृत):-सत्र चौथे (IV)

अ .क्र	अभ्यास पत्रिका प्रकार	अभ्यास पत्रिका संकेतांक	अभ्यास पत्रिका शीर्षक	तास	श्रेयांक	गुण
१	DSC - I . 4	६४३२५८	भारतातील बौद्ध धम्माचा इतिहास	६०	४	१००
२	DSC -II . 4	६४३२५९	मिलिंद प्रश्न	६०	४	१००
३	DSC -III. 4	६४३२६०	अभिधम्मत्थसंगहो	६०	४	१००
४	DSE- IV . A	६४३२६१	वंस साहित्य	६०	४	१००
	DSE-IV . B	६४३२६२	बोधिचर्यावतार	६०	४	१००
५	DSC- II .4- Totorial	६४३२६३	पाली साहित्य कार्यानुभव	३०	२	५०
५	RP- Phase - 2	६४३२६४	संशोधन प्रकल्प (स्तर - २)	३०	४	१५०
६			एकूण श्रेयांक		२४	६००

सूचना :

- १) DSC अभ्यास पत्रिका अनिवार्य राहिल .
- २) DSE अभ्यास पत्रिका ऐच्छिक स्वरूपाची असून गट ५ मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका निवडावी लागेल .
- ३) अभ्यास पत्रिका सत्र ३ किंवा सत्र ४ यापैकी किमान एका सत्रा साठी अनिवार्य राहिल .
- ४) संशोधन प्रकल्प सत्र ३ किंवा सत्र ४ यापैकी किमान एका सत्रात घेणे अनिवार्य राहिल .

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati
Two Years- Four Semesters Master's Degree Programme- NEPv23
Syllabus
Session-2024 - 2025
Faculty - Humanities Programme M.A. Course /Subject (Pali & buddhism)
Semester-IV

Course Title	M.A Part -2 Sem -IV (Pali and buddhism)
Course Code/ Subject Code	645
Course Category	Discipline, specific core (DSC)/ (DSE)
Type of course	Theory
No. of Credits	04
No. of Lectures	60
CourseAssessment	End Term : 60 Marks (University level Exam) SEM (Internal): 40 Marks (College level evaluation)
Preamble	पाली ही विश्वातील एक अत्यंत प्राचीन आणि समृद्ध भाषा आहे नितीमुल्यांची शिकवण व्यक्तिमत्व विकासाच्या दृष्टीने पाली अध्ययनाचा विविधांगी उपयोग आहे पाली साहित्य हे मनोवैज्ञानिक समाजशास्त्रीय आणि आधुनिक विज्ञानाच्या दृष्टीने देखील ही भाषा समृद्ध आहे सध्याच्या संगणकीय युगात जागतिक पातळीवर पाली भाषेच्या अध्ययन आणि अध्यापनात वाढत असलेली आवड पहाता आपल्या विद्यार्थ्यांना देखील या संपूर्ण ज्ञान संग्रहाचा लाभ व्हावा या दृष्टाने पाली भाषेचे अध्ययन अत्यंत उपयुक्त आहे.
Programme outcomes (POs)	१) गद्य पाठाचा भाषांतर करता येईल २) गद्य पाठाचा सारांश स्वतःच्या शब्दात स्पष्ट करता येईल ३) पद्य पाठातील गाथाचा अनुवाद करता येईल ४) पहा पाठाचे वाचन करून सारांशात्मक स्पष्ट करता येईल. ५) संपूर्ण अभ्यासक्रमाचे सूक्ष्म अध्ययन करून वस्तुनिष्ठ प्रश्नाची उत्तरे देता येतील ६) शिल्लेखाचा अभ्यास केल्या जाईल , तत्वज्ञानाची उकल करून घेतल्या जाईल
Programme Specific Objectives (PSOS)	१) पाली भाषेचे अध्ययन करून त्या भाषेबद्दल आवड निर्माण करणे २ पालि भाषेत प्राचीन कालीन गद्य व पद्य अशा विविध पैलूंचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे ३) पाली भाषेत केवळ साहित्यिक विषय नसून उच्चतम नैतिक मूल्य तथा स्त्री पुरुष समानता अशा आधुनिक विषयावर देखील विविधांगी सुत उपलब्ध आहे. याची जाणीव करून देणे ४) पाली ही केवळ प्राचीन भाषा नसून आजच्या काळात देखील फार मोठ्या प्रमाणात पालि भाषेत साहित्य निर्मिती होत आहे पाली अध्ययनाने

पाली विषयामध्ये रोजगाराच्या विविध संधी

- १) पाली भाषेचा वैज्ञानिक पध्दतीने अभ्यास केला तर आपली वर्तमान भाषा समजण्यास मदत होते. श्रीलंका ब्राम्हदेश, कंबोडीयाआणि लाओस येथील भाषांवर सुध्दा पालि भाषेचा प्रभाव आहे. त्यामुळेच भारतीय विद्याश्र्यांना या देशांसोबत भारतीय संस्कृतीसंबंधी विचारांचे आदान प्रदान करता येईल.
- २) शिक्षक व प्राध्यापक शासकीय व निमशासकीय स्थरावर शाळा, महाविद्यालयामध्ये पालि भाषा वर्ग सुरु आहेत. व सातत्याने पाली भाषेची मागणी वाढत आहे.
- ३) बाटी या संस्थेमध्ये पाली भाषेचे अनुवादक म्हणून संधी आहे.
- ४) पुस्तक निर्मिती जनसामान्याच्या भाषेमध्ये पालि साहित्य अनुवादीत व प्रकशित करणे.
- ५) बौध्द संस्कार विधी करिता संधी उपलब्ध आहेत.
- ६) आकाशवाणी दुरदर्शनवर उद्बोधन, मार्गदर्शन, कार्यास संधी उपलब्ध आहेत.
- ७) सैन्य दलामध्ये सैनिकांना मार्गदर्शन करण्यासाठी सैन्य धर्मगुरु पदावर मोठ्या प्रमाणात संधी उपलब्ध आहेत.
- ८) अनुवादक जागतिक स्थरावर पालि विषयाच्या आकर्षणाचा व आवडीचा विचार करता विविध देशामध्ये अनुवादाच्या संधी प्राप्त होऊ शकतात.
- ९) संपूर्ण पालि त्रिपिटक भाषांतर करण्याकरीता लहान लहान ग्रंथाच्या माध्यमाने भाषांतराच्या संधी उपलब्ध होतील.
- १०) विपस्यना संशोधन विन्यास इगतपुरी येथे अनुवाद लिखान, प्रसार, प्रचार व संशोधनाच्या संधी उपलब्ध आहेत.
- ११) ऑनलाईन पालिभाषा शिकवणी वर्ग घेण्याची संधी प्राप्त होईल.
- १२) युट्युब च्या माध्यमाने पालीमधील तत्वज्ञान, कथा, व गाथा यांचे पठन करून संधी प्राप्त होतील.
- १३) तानतनावाचे व्यवस्थापन करण्याकरीता विपस्यनाद्वारे रोजगार संधी उपलब्ध होईल.
- १४) विहार विहारामध्ये बुध्दाच्या धम्माचे ज्ञान सामान्य लोकांमध्ये पोहचवता येईल.
- १५) लेखन क्षेत्रामध्ये ग्रंथलेखन, कथालेखन, वृत्तपत्रलेखन, व लेखनाच्या संधी प्राप्त होतील.
- १६) धार्मिक स्थळे पर्यटनामध्ये मार्गदर्शक म्हणून संधी उपलब्ध होईल.
- १७) संशोधन - संशोधन करण्याकरीता भारत सरकार शिष्यवृती लघुशोध प्रबंध, शोध प्रबंध करण्याकरीता संधी उपलब्ध होईल.
- १८) प्रेरक वक्ता -प्रबोधनात्मक कार्यामध्ये योग्य प्रबोधन करता येईल.
- १९) इतिहासाच्या दृष्टीने पालिसाहित्याचे फार महत्व आहे. तो सांस्कृतिक ठेवा पालि साहित्यामध्ये समाविष्ट आहे. त्याचा आजतागायत पर्यंत अभ्यास झालेला नाही.
- २०) धर्म व दर्शन या दृष्टीने पाली भाषेचे महत्व जन सामान्य लोकांना सांगता येईल.
- २१) प्राचीन काळामध्ये पाली साहित्यात जीवक नावाचा प्रसिध्द वैद्य होता. त्याने अनेक भिक्षू राजे महाराजे व सामान्य व्यक्तीवर नैसर्गीक पध्दतीने सोप्या पध्दतीने उच्चार केलेले आहे. या सर्वांचा उल्लेख त्रिपिटकामध्ये वारंवार येतो. त्यामुळे वैद्यकीय क्षेत्रातील विद्याश्र्यांना फार लाभ होऊ शकतो.
- २२) भगवान बुध्दांनी कृषी व आर्थिक समस्येसंदर्भात अनेक ठिकाणी मार्गदर्शन केलेले आहे. त्यामुळे कृषीच्या व व्यापायाच्या क्षेत्रामध्ये जाणा या विद्याश्र्यांना मार्गदर्शन मिळू शकते.
- २३) टेलीग्राम व युट्युबच्या माध्यमातून सामान्य लोकांना पालिभाषेचे मार्गदर्शन करता येईल.
- २४) विविध स्पर्धा परीक्षामध्ये बौध्द तत्वज्ञानावर विचारलेले प्रश्न सोडविण्यास मदत होते

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -4
पेपर -1 भारतातील बौद्ध धम्माचा इतिहास (DSC -I.4)
(पाली व बुद्धीजम) वाङ्मय पारंगत
गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) पाली भाषेच्या व पाली साहित्याचा परिचय होईल व शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) पाली साहित्याची व तत्वज्ञानाची उकल केल्या जाईल.
- 3) पाली त्रिपिटक अध्ययनाद्वारे मूल्यांची शिकवण दिल्या जाईल.
- 4) पाली भाषा आणि साहित्यातील संशोधनाचे स्वरूप लक्षात येईल .
- 5) पाली साहित्य अभ्यासाने पाली अभ्यास क्षेत्राचा परिचय होऊन विद्यार्थ्यांना संशोधन विषयक दिशा मिळेल
- 6) खुद्दक निकायातील ग्रंथाचे नैतिक मूल्य अभ्यासल्या जाईल.

Module -I	बौद्ध संस्कृती (श्रमण संस्कृती)	१५ तास
Module - II	श्रमण संस्कृतीतील विचार प्रवाह	१५ तास
Module - III	बौद्ध संस्कृतीतील व्यक्तीचे आचरण	१५ तास
Module - IV	बौद्ध संस्कृतीत स्त्रियांचे स्थान	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ

- १) भारतातील बौद्ध धम्माचा इतिहास - मा.शा.मोरे ,कौशल्य प्रकाशन औरंगाबाद .
- २) त्रिपिटक पाली, विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- 3) पाली साहित्य का इतिहास - भारतसिंह उपाध्याय हिंदी साहित्य संमेलन इलाहाबाद .
- ४) बौद्ध धर्म दर्शन,आचार्य नरेद्र देव, बिहार राष्ट्रभाषा परिषद, पटना.
- ५) बौद्ध संस्कृती, राहुल सांकृत्यायान, कौशल्य प्रकाशन, औरंगाबाद.
- ६) पाली साहित्य का इतिहास- राहुल सांकृत्यायन उत्तर प्रदेश शासन हिंदी भवन महात्मा गांधी मार्ग लखनौ .
- ७) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. भिक्खू धर्मरक्षित ज्ञान मंडळ प्रकाशन वारानसी
- ८) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. कोमलचंद्र जैन, हिंदू विश्वविद्यालय वारानसी.
- ९) पाली हिंदी कोश -भद्रांत आनंद कौशाल्यायन ,राजकमल प्रकाशन नई दिल्ली

- १०) पाली भाषा और साहित्य - शाश्री इंद्रचंद्र, हिंदी मध्यम निर्देहसालाय दिल्ली विश्व विद्यालय
- ११) बौद्ध धर्म दर्शन - आचार्य नरेन्द्र देव , बिहार राष्ट्र भाषा पटना .
- १२) बौद्ध संस्कृती - राहुल सांस्कृत्यायन , कौशल्य प्रकाशन औरंगाबाद

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -4
पेपर -२ मिलिंद प्रश्न (DSC -II.4)
(पाली व बुद्धीजम) वाङ्मय पारंगत
गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) पाली अनुपिटक साहित्याचा परिचय होईल व शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- २) पाली साहित्याची व तत्वज्ञानाची उकल केल्या जाईल.
- ३) पाली अनुपिटक अध्ययनाद्वारे मूल्यांची शिकवण दिल्या जाईल.
- ४) पाली भाषा आणि साहित्यातील संशोधनाचे स्वरूप लक्षात येईल .
- ५) पाली साहित्य अभ्यासाने पाली अभ्यास क्षेत्राचा परिचय होऊन विद्यार्थ्यांना संशोधन विषयक दिशा मिळेल
- ६) मिलिंद राजाचे कार्य व कर्तृत्व अभ्यासल्या जाईल

Module -I	राजा मिलिंद जीवन चरित्र	१५ तास
Module - II	पुर्वयोग - एक ते सात	१५ तास
Module - III	पुर्वयोग -आठ ते पंधरा	१५ तास
Module - IV	लक्षण प्रश्न -एक ते आठ	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ

- १)भारतातील बौद्ध धम्माचा इतिहास - मा.शा.मोरे ,कौशल्य प्रकाशन औरंगाबाद .
- २) त्रिपिटकपाली, विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- ३)पाली साहित्य का इतिहास - भारतसिंह उपाध्याय हिंदी साहित्य संमेलन इलाहाबाद .
- ४) मिलिंद प्रश्न - डॉ.भिक्षु जगदीश कश्यप , सम्यक प्रकाशन दिल्ली .
- ५) पाली साहित्य का इतिहास- राहुल सांस्कृत्यायन उत्तर प्रदेश शासन हिंदी भवन महात्मा गांधी मार्ग लखनौ .
- ६) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. भिक्खू धर्मरक्षित ज्ञान मंडळ प्रकाशन वारानसी
- ७) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. कोमलचंद्र जैन, हिंदू विश्वविद्यालय वारानसी.
- ८) पाली हिंदी कोश -भदांत आनंद कौशल्यायन ,राजकमल प्रकाशन नई दिल्ली
- ९) पाली भाषा और साहित्य - शाश्री इंद्रचंद्र, हिंदी मध्यम निर्देहसालाय दिल्ली विश्व विद्यालय
- १०) मिलिंद प्रश्न- भदंत सदानंद स्थविर ,सुगत बुक डेपो नागपूर .

११) बौद्ध संस्कृती - राहुल सांस्कृत्यायन , कौशल्य प्रकाशन औरंगाबाद

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -4
पेपर -3 अभिधम्मत्थसंगहो (DSC -III.4)
(पाली व बुद्धीजम) वाङ्मय पारंगत
गुणविभागणी

एकूण गुण - १०० , लेखी परीक्षा - 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Course outcomes:-

- १) अभिधम्मत्थसंगहो मधील चित व चेतिसिक अभ्यासता येईल.
- २) अभिधम्मत्थसंगहो मधील कुसल चित व अकुशल चित जाणून घेता येईल.
- ३) अभिधम्मत्थसंगहो अर्थात अभिधर्माच्या अर्थाचा किवा अभिधर्माला स्पष्ट करणारा संग्रह असल्याने अभिधम्मातील तत्वज्ञान जाणून घेता येईल.

Module-I	अभिधम्मत्थसंगहो स्वरूप व महत्व	१५ तास
Module-II	अभिधम्मत्थसंगहो :- प्रकरण एक मधील = १ ते ८	१५ तास
Module-III	अभिधम्मत्थसंगहो :- प्रकरण एक मधील = ९ ते १६	१५तास
Module-IV	अभिधम्मत्थसंगहो :- प्रकरण दोन मधील = १ ते ९	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) अभिधम्मपिटक पाली -विपस्सना विशोधन विन्यास इगतपुरी १९९५ स .ना .गोयंका .
- २) अभिधर्मकोश , आचार्य नरेंद्र देव ,हिंदुस्तानी अकादमी इलाहाबाद -१६८४
- ३) <https://tipitaka.org/deva/>
- ४) PaliDarshan Channel
- ५) <http://www.learnpali.in>
- ६) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
- ७) <https://t.me/palidarshan>
- ८) <https://youtu.be/Kd1GgBt43c>
- ९) पाली साहित्य का इतिहास ,भरतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनर्सीडस नवी दिल्ली.
- १०) पाली शब्दकोश ,मराठी -इंग्रजी प्रो. डॉ.विमलकिर्ति,प्रगतिवादी प्रकाशन, नागपूर .
- ११) अभिधम्मत्थसंगहो भदन्त अनुरुद्धरचित, भाषांतर /संपादक डॉ. विमलकीर्ती, प्रतिवादी प्रकाशन, नागपूर.

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -4
पेपर -४ वंस साहित्य (DSE -IV. A)
(पाली व बुद्धीजम) वाङ्मय पारंगत
गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – 6० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – 4० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Course outcomes:-

- १) पाली साहित्यात वंस साहित्याचे महत्व जाणून घेता येईल
- २) वंस साहित्याचा काळ आणि रचना अभ्यासात .
- ३) वंस साहित्यातील तत्वज्ञान समजून घेता येईल .
- ४) वंस साहित्यातील भौगोलिक व सांस्कृतिक माहिती मिळेल

Module-I	वंस साहित्याचे स्थान व महत्व	१५ तास
Module-II	वंस साहित्यात सांगीति व त्रीपिटकाचे संगयान	१५ तास
Module-III	वंस साहित्यातील तत्वज्ञान	१५तास
Module-IV	वंस साहित्यातील भौगोलिक व सांस्कृतिक जीवनाचे वर्णन	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ

- १) महावंस, अनुवाद डॉ. भदन्त आनंद कौशल्यायन महाथेरो, सम्यक प्रकाशन, नई दिल्ली.
- २) दीपवंसो संपादक, डॉ. विमलकीर्ती, प्रगतीवादी प्रकाशन, नागपूर.
- ३) पाली साहित्य का इतिहास - भारतसिंह उपाध्याय हिंदी साहित्य संमेलन इलाहाबाद .
- ४) छकेसधातुवंस, संपादन /अनुवादक जानादित्य शाक्य, संज्ञान प्रकाशन, त्रिमूर्ती नगर भामटी, नागपूर.
- ५) सद्धम्मसंगहो एक सम्यक आकलन, डॉ. बंडू एस. मानवटकर, ज्ञानपथ पब्लिकेशन, अमरावती.
- ७) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. भिक्खू धर्मरक्षित ज्ञान मंडळ प्रकाशन वारानसी
- ८) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. कोमलचंद्र जैन, हिंदू विश्वविद्यालय वारानसी.
- ९) पाली हिंदी कोश -भदांत आनंद कौशल्यायन ,राजकमल प्रकाशन नई दिल्ली.
- १०) पाली भाषा और साहित्य - शाश्री इंद्रचंद्र, हिंदी मध्यम निर्देहसालाय दिल्ली.

एम. ए. भाग – २ सेमिस्टर – ४

पेपर – ४ बोधिचर्यावतार (DSE – IV – A)

(पाली व बुद्धीजम) वाङ्मय पारंगत

गुण विभागणी

एकूण गुण :- १००, लेखी परिक्षा =६० गुण, वेळ: ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन =४०	श्रेयांक -४
---	-----------------------	-------------

Course outcomes:-

- १) पाली साहित्यात बोधिचर्यावतार ग्रंथाचे महत्व जाणून घेता येईल
- २) बोधिचर्यावतार ग्रंथाचा काळ आणि रचना अभ्यासता येईल
- ३) बोधिचर्यावतार ग्रंथातील तत्वज्ञान समजून घेता येईल .
- ४) बोधिचर्यावतार ग्रंथातील अभ्यासाने बोधिसत्व आदर्श जाणून घेता येईल.

Module-I	आचार्य शांतीदेव व त्यांचा काळ, बोधिचर्यावतार व त्याचे महत्व	१५ तास
Module-II	बोधिचर्यावतार ग्रंथाचा विषय व स्वरूप, बोधिसत्व आदर्श	१५ तास
Module-III	प्रकरण एक व दोन मधील : बोधिचित्तानुशंसा व पापदेशना	१५तास
Module-IV	प्रकरण तीन व चार मधील : बोधिचित्त परिग्रह, बोधिचित्त अप्रमाद	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) बोधिचर्यावतार (भदंताचार्य शांतीदेव रचित)भाषांतर /संपादक, डॉ. विमलकीर्ती, प्रगतीवादी प्रकाशन, नागपूर.
- २) पाली साहित्य का इतिहास - भारतसिंह उपाध्याय, हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग, इलाहाबाद.
- ३) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. भिक्खू धर्मरक्षित, ज्ञान मंडळ प्रकाशन, वाराणसी.
- ४) पाली साहित्य का इतिहास- डॉ. कोमलचंद्र जैन, हिंदू विश्वविद्यालय, वाराणसी.
- ५) पाली हिंदी कोश -भदांत आनंद कौशाल्यायन ,राजकमल प्रकाशन, नई दिल्ली.
- ६) पाली भाषा और साहित्य - शाश्री इंद्रचंद्र, हिंदी मध्यम निर्देहसालाय, दिल्ली.

DSC ते DSE पर्यंत सर्व प्रश्न पत्रिकाना गुण विभाजन लागू राहिल

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप :-

प्रश्न पहिला	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न दुसरा	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न तिसरा	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न चौथा	दिर्घांतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = १२
प्रश्न पाचवा	लघुतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१ लघुतरी प्रश्न - २ पैकी = ०१	एकूण गुण = ६ एकूण गुण = ६

अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण :- ४० गुण

स्वाध्यलेखन = १० गुण

घटकचाचणी वस्तुनिष्ठ प्रश्न = २० गुण

मौखिक परीक्षा = १० गुण

